

УДК 061.2-055.2(=161.2):[070:[32/33+37]+050.9](71)“192/193”

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЮЗУ УКРАЇНОК КАНАДИ 20–30-х років ХХ ст. КРИЗЬ ПРИЗМУ ПУБЛІКАЦІЙ У ТОГОЧАСНИХ КАЛЕНДАРЯХ І АЛЬМАНАХАХ

Любов Кужель

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛІННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3727-2371>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13\(29\)-10](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13(29)-10)

Проаналізовано діяльність членкинь Союзу українок Канади у міжвоєнний період, охарактеризовано їхню участь у ліберальному русі.

Ключові слова: *українська діаспора Канади, жіночий рух, Союз українок Канади, ліберали, календарі, «Український Голос».*

Українські переселенці першої хвилі еміграції до Канади (1892–1914) мали великі труднощі з адаптацією в тогочасне суспільство цієї країни. На початках місцеве населення з недовірою ставилося до емігрантів з України, їх не допускали навіть до локальних важелів влади, і вони не мали найменшого впливу на суспільство. Щоб бути прийнятими в канадське суспільство, українці переймали його громадянські навички, вивчали англійську і французьку мови. Водночас, щоб не асимілюватися повністю, українська громада, відповідно до власного досвіду і пристосовуючись до нових реалій, була змушена шукати відповідні форми організації свого існування. Виникла необхідність створення різних товариств, об'єднань. Складовою частиною суспільно-політичного життя в українській діаспорі Канади став жіночий рух, який ініціював створення українських жіночих товариств, завданням яких було не лише прагнення зберегти національну самоідентифікацію і свою культуру, а й потреба допомагати національним інституціям в Україні.

Перші жіночі осередки творилися при церквах і культурно-освітніх організаціях, Українських Народних Домах і мали переважно просвітницький характер. Роль жіноцтва в господарському

житті української громади висвітлено в працях відомих канадських дослідників Ірени Книш [20], Савелі Стечишин [27; 36; 37], Наталії Когуської [12], Дарії Янди [46; 47], Михайла Марунчака [18, с. 82–91]. Дослідженню жіночого руху в Канаді приділяють увагу і вітчизняні сучасні науковці. Так, Христина Шолота у публікації «Самоорганізація українських жінок Канади в період першої та другої хвиль еміграції (1892–1914, 1922–1939 рр.)» [45] зазначила, що жіночі організації того періоду можна умовно поділити на два типи: духовно-просвітницький (розбудова українських церков, шкіл) та національно-визвольний (крім просвітницької роботи, допомагали визвольній українській справі). Дослідниця Олеся Дзира у ґрунтовній статті «Діяльність українських громадських жіночих організацій у Канаді (1918–1939)» [7] в українській діаспорі Канади у міжвоєнний період виокремила чотири основні напрями українського жіночого громадського руху: ліберальний, націоналістичний, консервативний і комуністичний.

У міжвоєнний період, за нашими дослідженнями, в Канаді існували такі основні жіночі організації: організація ліберального спрямування «Союз українок Канади (СУК)»; Організація українок Канади ім. О. Басараб при націоналістичній організації «Українське національне об'єднання»; Жіночі відділи при Союзі гетьманців-державників; Жіночі організації, що сповідували комуністичну ідеологію (створювали при культурно-просвітньому товаристві «Український робітничо-фермерський дім»).

Розглянемо діяльність СУК як організації ліберального спрямування в кількох аспектах: створення і визначення мети; завдання і роль жінки в сім'ї як національно свідомої матері і громадської діячки; виховання молодого покоління у національному дусі; релігійне виховання; збереження народних звичаїв; участь СУК у політичному житті. Роботу цієї організації докладно висвітлено в ілюстрованому виданні «Ювілейна книжка Союзу українок Канади з нагоди 10-літнього існування, 1926–1936» [47], а також у річних звітах СУК за 1933–1935 роки. Ґрунтовну інформацію про діяльність СУК подають голови Союзу українок Канади Савеля Стечишин [27; 36; 37], Наталія Когуська [12], Дарія Янда [46; 47]. Діяльність СУК дослідила Ольга Войценко у праці «Літопис українського життя в Канаді», складеній на основі публікацій тижневика

«Український Голос» [5; 6]. У ній за хронологією зареєстровані важливі факти з життя українців у Канаді. Марія Ткачук, голова СУК (1939–1942), у підсумковій статті висвітлила досягнення цієї організації за 15 років [41].

Як зазначено у ювілейному виданні, СУК бере свій початок від жіночого товариства ім. О. Кобилянської, яке виникло у 1923 р. при Народному Домі в Саскатуні [47, с. 5–8]. Його очолювала Харитя Кононенко — українська громадська діячка, журналістка, родом з Полтавської області. Вищу освіту здобула у Празі, а до Канади переїхала з метою вступити до аспірантури в Саскачеванському університеті. Саме ця організація разом з гуртком студенток «Могилянки» при Інституті ім. П. Могили стала ініціатором об'єднання. Як зазначає Наталія Когуська (волинянка за походженням і керівниця Союзу українок Канади (1942–1948), створенню СУК передувало бажання членів жіночого товариства ім. О. Кобилянської взяти участь у Конгресі Інтернаціональної Жіночої Ради у Вашингтоні, а також посприяти участі у цьому зібранні делегатки з Української Національної Жіночої Ради [12, с. 25–27]. На з'їзді зазначених товариств 1926 р. створено Союз українок Канади. До першої управи СУК належали: Ольга Свистун (голова до 1927 р.), Савеля Стечишин, Ганна Романчич, Марія Мадюк, Ольга Савчук, Дарія Янда, Тетяна Кройтор. Головне управління організації у різні роки було зосереджене у кількох центрах: Саскатуні, Едмонтоні, Вінніпезі. Головою Союзу до 1934 р. була Савеля Стечишин, згодом — Дарія Янда (справжнє прізвище Конашевич Дарія, уродженка Канади) [47, с. 5–13].

Наше дослідження присвячене ролі Союзу українок Канади у громадському житті у міжвоєнний період через призму статей у календарях і альманахах («Український Голос» (Вінніпег), «Жіноча Доля» (Коломия), «Приятель народу» (Львів), «Альманах Союзу українок Америки» (Нью-Йорк), авторами яких переважно були українські емігранти та галичанки.

Члени Союзу українок Канади у 1927 р. як окрема ланка увійшли до Союзу українців Самостійників (СУС), зберігаючи свій статут і право обирати провід. Вони підтримували ідеологію СУС, зокрема представництво Української Народної Республіки в екзилі в канадській політиці, прихильність до ліберальної партії,

прагнення об'єднати всіх канадців українського походження на базі канадського громадянства, збереження української мови і культури в Канаді, а також підняття статусу канадських українців у суспільній, економічній і політичній сферах життя країни. Щодо конфесійної належності СУК схилився до православ'я, що правда у статті «Основи українського жіночого руху» Савеля Стечишин наголосила, що жіночі громади організують на національній основі [27].

Перед Другою світовою війною Союз українок Канади мав понад 100 відділів у Канаді. Від початку діяльності СУК брав активну участь у вихованні молодого покоління в націоналістичному дусі, у роботі в «Рідній Школі» (в містечках і на фάρмах) та в недільних школах при церквах і Народних Домах; матеріально підтримував народні установи; вів сторінку в офіційному друкованому органі СУС — «Українському Голосі», а згодом — у календарі «Українського Голосу» [12, с. 60–62; 47, с. 57–62]. Марія Адамовська (громадська діячка, письменниця, уродженка Тернопільщини, в Канаді від 1897 р.) у статті «Початки в Канаді» стверджувала: «Не будь “Українського Голосу”, не було б і нас українців, а була б собі от така темна заскорузла маса, яка русинами і галіцзянами була б загинула, що й сліду по ній не осталося» [1, с. 102].

Вперше окрема сторінка СУК була поміщена в календарі на 1929 рік під назвою «Відділ Союзу Українок в Канаді». Уже у цьому календарі у статті «Наш шлях» зазначено, що «жіночі організації для нашого народу є необхідні, ... жіноцтво може зробити багато для місцевих організацій, для Народних Домів і Церков, і впливати на громадське життя взагалі», а також, що вони мають намір «завжди кооперувати з другими організаціями та товариствами, які мають ті самі завдання і цілі, що й ми, — а то піднесення українського народу» [21, с. 159], а жінки-українки в Канаді на рівні з чоловіками будуть відігравати важливу роль у різних галузях [21].

До «Українського Голосу» СУК подавав статті про події і зміни в житті товариства, результати з'їздів, поради щодо самоосвіти, виховання дітей, збереження здоров'я, про історію України, біографії письменниць — зрештою, все, що відповідало запитам читачок. До редакційного комітету входили Савеля Стечишин,

Леоніда Слюзар, Наталія Когуська. Плани роботи, програми на різні народні свята та публікації з календарів як окремі реферати щомісяця надсилали до усіх провінційних відділів [47, с. 97–99]. Для популяризації українства серед громадян Канади реферати часто виголошували англійською мовою на різних зібраннях. У 1931 р. СУК планував видати Ювілейний альманах (5 років від заснування), але через брак коштів задум не вдалося здійснити. Тому у 1933 р. усі зібрані матеріали було опубліковано в календарі «Українського Голосу» на 1934 рік (присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді) [12, с. 164–165].

Автором численних статей, опублікованих в «Українському Голосі», була довголітня редакторка жіночої секції часопису й однойменного календаря «Український Голос» Савеля Стечишин, родом із Західної України (с. Тудорковичі Сокальського повіту), в Канаді — від 1913 р., закінчила Саскачеванський університет, дружина ректора Інституту ім. П. Могили Юліяна Стечишина. У цьому календарі Савеля Стечишин опублікувала програмну статтю «Наша ціль і завдання» [36]. Публікація присвячена створенню серед українських емігрантів просвітницьких організацій, які займалися шкільництвом, релігією, торгівлею тощо. Серед цих організацій, на думку авторки, «жіноча організація стає певного роду мірилом поступу і культурности народу», тим більше, такі організації, зокрема «Союз Українок», існують у всьому світі, і між ними є певний зв'язок. С. Стечишин стверджувала, що СУК — це добре сформована жіноча організація з чіткою структурою, яка сприяє виконанню поставлених завдань, а саме — «причинитися своєю скромною працею до видвигнення нашого народу на Рідній Землі на волю, а в Канаді розвинути його до повного громадського життя» [36, с. 86]. Виконання цього завдання можливе через створення окремих відділів організації по всій Канаді для культурно-просвітницької роботи серед українського жіноцтва. Як зазначала С. Стечишин, у СУК всю працю здійснювали в семи секціях: культурно-освітній; релігійно і культурно-виховній; домашньо-господарській; здоров'я і гігієни; гуманітарній; народного мистецтва; нагляду над суспільним життям в околиці. Перед кожною секцією були поставлені завдання, які вона повинна виконати, і відповідно вказано способи для цього. Наприклад,

«Секція культурно-освітня: А). *Ціль*: 1. Піднести урівень освіти і культури серед членів громади; 2. Дбати про розвій українських виховавчих інституцій, як Інститут ім. П. Могили в Саскатуні, та Едмонтоні; 3. Дбати про розвій локального Народного Дому. Б). *Способи*: 1. Закладання бібліотек по приватних домах та по Народних Домах; 2. Поширення планового читання поміж членами для самоосвіти; 3. Призначення читання певних книжок на означений час; 4. Зарядження освітніх вечерків; 5. Зарядження викладів з української історії, літератури і народного мистецтва; 6. Приготування відчитів та дебат; 7. Заохочування української молодіжи продовжувати науку в вищих школах; 8. Попертя українських Інститутів ім. П. Могили морально і матеріально і заохочування українського студентства перебувати в Інститутах; 9. Передплачування і піддержування українських часописів: «Український Голос», «Вісник», «Діло», «Жіноча Доля» і другі; 10. Заложення Товариств Союзу Української Молоді, Студентських Кружків» [36, с. 88]. Про діяльність Союзу українок Канади С. Стечишин опублікувала статті «Жіночий рух у Канаді» і «Плян роботи для відділів «Союзу Українок Канади» у календарі-альманасі «Жіночої Долі» [35; 37].

Дарія Янда у програмній статті «Завдання Союзу Українок Канади і його відділів: Головні цілі Союзу Українок Канади» [47, с. 63–72] виокремила напрями виконання цих завдань: «Примірне виховання дітей; Самообразование; Святкування важних національних свят; Знання історії; Біографії визначних українських жінок; Бібліотеки при Товариствах; Діточі бібліотеки; Рідна Школа; Союз Українок; Союз Української Молоді в Канаді; Морально-релігійне виховання дітей; Згода і кооперація в товаристві; Матеріальна сторона нашого життя: Підтримання домашньої культури» [47, с. 64].

З цього огляду чимало публікацій у календарі присвячено проблемі здобування освіти жінками-українками. Зокрема, у статті «Освічене жіноцтво і будучність народу» (автор не вказаний) зазначено, що «ідеалом кожної культурної нації повинно бути розумне, освічене жіноцтво» [23, с. 105]; розглянуто різні образи ідеальної жінки — подружки чоловіка, матері, громадянки, політичної діячки. Освічену жінку охарактеризовано як розумну жінку, адже «се більше

ніж масток, бо вона працює щиро, запопадливо, ощаджує, дбає про лад і порядок в хаті. Розумна жінка виносить науку з прочитаних книжок і знає, як зарадити собі в ріжних випадках» [23, с. 106].

Для підвищення освітнього рівня українських жінок у Канаді СУК організовував виступи, промови на історичні, політичні, літературні, господарські теми під час концертів чи зборів [8]. Відзначали члени СУК і дати на честь відомих українських письменників, громадських діячів, зокрема Т. Шевченка, І. Франка, О. Кобилянської, Лесі Українки, Н. Кобринської, Б. Хмельницького, М. Грушевського та ін. У календарі «Український Голос» на 1930 рік у відділі СУК опублікована велика науково-пізнавальна стаття з історії України Івана Крип'якевича [13]. Про визначних українських жінок у календарях публікували свої статті Д. Янда, С. Стечишин, Н. Когуська, М. Мадюк, Т. Кройтор та ін. Стаття Н. Слобожанки «Наші визначні жінки» опублікована в календарі «Жіноча Доля» [28] і передрукована в «Ювілейній книжці Союзу українок Канади з нагоди 10-літнього існування. 1926–1936» [47, с. 73–77]. Цікавими і пізнавальними для українських громад у Канаді, зокрема й для членів СУК, були лекції з історії України, літератури, національних відносин відомих українських учених Д. Дорошенка, Л. Білецького, О. Бочковського, які відвідували цю країну на запрошення Союзу українців Самостійників. Їхні виступи як окремі реферати Головна управа СУК пересилала у свої відділи в різних провінціях Канади. У 1939 р. в Едмонтоні вийшла англomовна «Історія України» Д. Дорошенка, яка мала надзвичайно важливе значення для поширення українства в Канаді. Фінансово до цього видання долучився і Союз українок Канади [12, с. 168].

Найважливішим завданням української матері в Канаді СУК вважав духовне виховання дітей у родині. Цій проблемі присвячена стаття С. Стечишин «Домашнє виховання», в якій виокремлено основні чинники виховання: дім, школа, знання, держава і церква [33]. Оскільки основну роль у вихованні дітей виконує жінка-матір, то кожна мати повинна знайти час для навчання дітей, виховання в них патріотизму, геройства та високих моральних якостей. Найбільше цьому сприяє, — вважає авторка, — приклад батьків та читання дитячих історичних книжок.

При відділах Союзу діяли бібліотеки для дорослих і дітей як джерело підвищення самоосвіти і національної свідомості. Прочитати українські книжки було одним з основних завдань в сім'ї, зокрема матері, оскільки це давало змогу ознайомитися з історією нашого народу. Доречною і рекомендаційною для вирішення цього питання була стаття «Література для дітей і молоді» [16] Михайла Кумки — вчителя, культурно-освітнього діяча, уродженця Гусятинського повіту на Тернопільщині (в Канаді від 1908 року). Серед рекомендованої літератури значне місце посідали видання Михайла Таранька. Вихованню дітей на основі традицій і ролі в ньому матері присвячена стаття «Значіння історичної традиції» редактора часопису «Український Голос» Мирослава Стечишина (родом з Теребовлянського повіту на Тернопільщині). Автор зазначив, що у вихованні дітей у Канаді немає традицій щодо «господарської дитини» (які батьки, такі діти!), для них важливим має бути — «історія України — се історія героїського, чесного, доброго, вірцевого, з високим почуттям моральності, але нещасного народу» [31, с. 98]. Наведено приклади особистостей з української історії: Ярослав Мудрий, Богдан Хмельницький, Михайло Грушевський тощо [31].

Свою думку про домашнє виховання дітей висловила Д. Янда у статті «Національне і релігійне виховання молодіжи» [48]. Авторка вважала, що майбутнє кожного народу залежить від виховання молодого покоління в національному і релігійно-моральному дусі. Наводячи приклади виховання дітей в Англії, Німеччині, Чехії, вона вважала, що брак доброго патріотичного виховання призвів наш народ до тривалої бездержавності, до гноблення чужоземними окупантами, знуцань, морення голодом і тюрмами, ліквідації церков радянською владою. Д. Янда давала поради, як має виховувати своїх дітей українська мати, щоб вони вирости розумними, релігійними, морально і національно свідомими й одночасно корисними громадянами краю, в якому живуть. Авторка назвала 16 основних засад у вихованні дітей, яких повинна дотримуватися мати: вчити свою дитину послуху, витривалості і пошани до всього, що є добре і гарне; виховувати любов і пошану до українського народу і краю; розповідати дитині про добрих і славних людей, героїв, щоб дитина брала собі їх за приклад. Д. Янда

вважала, що в цьому жінкам допомагає СУК, підвищуючи їхню освіченість, виховуючи в них почуття гордості за свій народ, за його історію [48].

Марія Мадюк статтю «Наші діти» [17] також присвятила темі виховання дітей. Авторка вважала, що батьки повинні з усією відповідальністю ставитися до виховання своїх дітей, звертати увагу на здібності дитини і залежно від її характеру обирати професію.

Михайло Стечишин — учитель, письменник, громадський діяч (родом з Галичини) публікацію «Мати українська» присвятив Дню матері і змалював своєрідний портрет матері-українки, «котра вміє дати своїй дитині українську душу, котра може вдихнути в неї духа повного посвяти, жертви й героїства за нарід свій, котра виплекає в неї повагу до всего свого, гордість у всім, що наше, котра вознесеться високо і положить в небесах ясну зірку дитині своїй, зірку-ідею українства, яка весь вік буде тій дитині дороговказом» [32, с. 117]. Власне, завдання СУК і полягає в тому, щоб виховати саме таку українську матір, дати їй відповідну освіту. Цю статтю як реферат читали у відділах Союзу українок Канади [32].

Василь Кудрик (уродженець Тернопільщини) — перший редактор «Українського Голосу», питання виховання дітей і ролі в ньому жінки порушив у статті «Українська жінка і українська культура: Великодні культурні обов'язки» [15]. Крім згаданих публікацій, варті уваги також статті «Українська спартанка» [42], «Ладне поступовання у вихованню дітей» [24], «Ціль виховання» [44], опубліковані в календарях «Українського Голосу». Потрібно зауважити, що 1927 р. за сприянням СУК у Канаді вперше було відзначено День матері та Свято книжки. Заходами цього Союзу в 1931 і 1933 роках вийшли два окремі збірники «В День Матері», присвячені українській матері. Передмови до обох видань написала С. Стечишин. Цими збірниками користувалися жіночі товариства при підготовці до Дня матері.

Для молоді, яка народилася в Канаді, Україна існувала лише в уяві. СУК вважав, що якщо не приділити уваги їхньому вихованню, то вони не будуть корисними ні Канаді, ні Україні. Як ми вже зазначали, для СУК було важливим виховання молоді та визначення її ролі в громадському житті канадської діаспори. Союз покладав надію на молодих вихованців з Інститутів П. Могили

в Саскатуні, св. Івана в Едмонтоні, Колегії св. Андрея у Вінніпезі. Зауважимо, що українські інститути в Канаді у вихованні молоді поєднували три чинники — дім, школу і церкву. Для українських студентів СУК виділяв стипендії, «щоб не винародовлювалися». Таку практику запозичили і члени Союзу українок Америки [43, с. 146]. Значна кількість випускників українських інститутів були вчителями у «Рідній Школі», а також у провінційних державних школах, про що свідчать інформаційні статті М. Кумки в часописі «Український Голос» під назвою «Де вчителюють українці». Потрібно зауважити, що члени СУК звертали увагу і на шкільне життя в Західній Україні [22]. У 1927 р. прийнято рішення про організацію товариств молоді під проводом жіночих організацій. Було складено статут і програму майбутніх товариств. Союз української молоді Канади був створений у 1931 р., і його відділи існували при кожному відділі СУК. Публікації, присвячені Союзу української молоді Канади, поміщені у календарях «Українського Голосу» [41].

У державних школах Канади не викладали релігію, тому члени СУК намагалися зосередити увагу на вихованні дітей у релігійному дусі. На їхню думку, цим питанням повинні займатися переважно жінки та Українська православна церква. СУК дбав про збереження українських звичаїв і традицій у діаспорі, запобігаючи асиміляційним процесам. З нагоди храмових свят, Різдва, Великодня готували святкові вечері, прикрашали храми, як це було заведено на батьківщині. Для підтримки Української православної церкви у Канаді ліберальне жіноче товариство збирало кошти, організовуючи ярмарки, святкові громадські обіди, чаювання, вечірки, пікніки, вистави [4]. Василь Кудрик у публікації «Жінка і релігійність» зазначив, що «... життя складається з двох частин — матеріального і життя духовного. А ознакою духовно-морального життя є релігія. Релігія закликає людей жити за Божими законами, до доброї праці, до самоконтролю, до дисципліни. Виховання релігійності в сім'ї лежить на українській жінці» [14, с. 109]. С. Стечишин у статті «Релігійне виховання дітей» зауважила, що оскільки в школах не викладають релігію, а церква далеко від дому і бракує священників, то за релігійне виховання дитини відповідає матір, тому вона має бути підготовлена до цього [38].

У діяльності СУК важливе місце посідало збереження національної культури. С. Стечишин вважала, що саме на жінку покладено завдання плекати рідну культуру. У статті «Жінка на сторожі рідної культури» вона наголошувала, що «зі всіх чинників, що творять народ, що відрізняють один народ від другого і що тримають народ в купі, найважливішим є культура. Навіть расове походження не є таким важним чинником, як культура народу» [34, с. 97]. Авторка так визначила поняття «культура»: «Культура це є збір всієї духовної творчості народу. В зміст культури входить в першій мірі мова... пісні, народна словесність та письменство... Культура це є також звичаї святочні, побутові, спільне пережиття, перекази та традиції. Релігійний обряд... є дуже великою частиною народної культури. До народної культури належить і народне мистецтво, як поезія, музика, малярство, будівництво, різбарство, ноша, вишивки, писанки та всякі інші ручні вироби» [34, с. 97]. С. Стечишин зазначила, що невизнання української мови з боку польського і російського урядів спричинило б невизнання нашого народу, і «тим самим вони б мали право підсувати нам свою мову вперед як урядову, а відтак як державну в школах, а остаточно несли б її до наших домів» [34, с. 97]. Завданням українців у Канаді авторка вважала необхідність зберегти себе як націю і водночас бути «добрими горожанами». С. Стечишин наголошувала, що у розвитку української культури в Канаді важливу роль відіграло «домашнє виховання, і це одне з головних завдань жінки; дітей вчити української мови (читати), збільшити українську літературу для дітей видану в Канаді, вчити дітей історії України, щоб не було почуття меншовартости, вчити наших звичаїв» [33, с. 129]. На її думку, важливо, що українці в Канаді заснували кілька видавництв, надрукували десятки книжок, виховали сотні вчителів, і тепер англомовні канадці ставляться до українців з повагою. У підручниках для публічних шкіл вони подавали українську поезію та уривки з художніх творів.

У ситуації відірваності від рідного дому, ностальгії та водночас усвідомлення необхідності пристосування до нових обставин важливу роль для самозбереження відіграла українська пісня і танець, яким СУК надавав велике значення для виконання своїх завдань у національному вихованні молоді. Цій темі присвячена

публікація В. Кудрика в календарі «Український Голос» [40]. Про Василя Авраменка та його школу українського танцю йдеться у статті, опублікованій у календарі «Український Голос» на 1928 рік. У ній зазначено, що «тепер український танець, поширений школою Василя Авраменка в Канаді, викликає величезне зацікавлення серед нашого і англійського громадянства і сим приносить честь і славу цілій українській нації» [3, с. 245].

Задля збереження традицій українського побуту товариство проводило уроки писанкарства та вишивки. Особисто С. Стечишин дуже захоплювалася цими видами народної творчості. Вона налагоджувала експорт різного українського традиційного рукоділля до Канади як спосіб економічної підтримки жіночих кооперативів у Галичині, а також для демонстрації української традиції в Канаді. Головною метою подвизництва С. Стечишин було зміцнення, самотвердження української жінки в канадському суспільстві. У статті «З історії українських вишивок» [25] вона відзначила оригінальність українських орнаментів, використання вишивки у модерному інтер'єрі дому. Для ознайомлення з цією тематикою рекомендувала «Начерк історії українського мистецтва» М. Голубця (Львів), «Народне мистецтво Підкарпатської Руси» (Прага), журнал «Нова Хата» (Львів). С. Стечишин закликала збирати чи закуповувати український одяг, килими, різьблені предмети тощо. Кожна околиця повинна мати щось на зразок музею при Народнім Домі [25]. У 1938 році С. Стечишин заходом СУК видала брошуру «Український народній стрій» [12, с. 508].

Український дім, його внутрішнє і зовнішнє оздоблення — це дзеркало, в якому відображена духовна і матеріальна культура народу. У висвітленні цього питання важливу роль відіграла С. Стечишин, оскільки в неї була відповідна освіта. У статті «Урядження і прикраса дому» [39] авторка дуже докладно описала, як вибрати дім, як правильно розмістити кімнати, зробити ремонт, підібрати кольори, умеблювати і прикрасити його в національному дусі. Дуже корисною в цьому питанні була реклама часописів «Нова Хата» і «Жіноча Доля», оскільки на шпальтах цих видань обмірковували не лише питання модерного оформлення житла, а й давали поради стосовно стилізації помешкань і гармонійного поєднання сучасних тенденцій та української народної традиції,

вироблення українського стилю в побуті. Ці галицькі часописи постійно передплачували членкині СУК, а С. Стечишин листувалася з редакціями цих жіночих журналів.

Певний сегмент домашнього господарства займає куховарство. У календарях «Українського Голосу» натрапляємо на статті СУК з настановами, як правильно харчуватися, як готувати, як дотримуватися культури столу. Часто подавали рецепти страв і консервування з галицьких кулінарних книг міжвоєнного періоду. Наприклад, рецепти великоднього печива опубліковані в календарі «Український Голос» на 1938 рік. Усе це робилося для того, щоб запобігти повній асиміляції українців, у яких громадянська належність витісняла етнокультуру, і підтримувати в них почуття гордості за своє походження та запал боротьби за своє майбутнє. Знову ж найбільше дописів з цієї тематики зробила С. Стечишин. У Головній управі СУК серед українських господинь збирали переписи українських страв і печива. У 1939 р. було видано чотири збірники рецептів під назвою «Українська Господиня»: 1 «Ярині страви»; 2 «Презервування овочів»; 3 «Великоднє печиво»; 4 «Різдвяні традиційні страви». Видання були виконані на циклостилі, мали великий успіх і швидко розійшлися [12, с. 158]. По одному примірнику цих видань є в бібліотеках університету в Едмонтоні і Торонто. С. Стечишин у 1957 році видала куховарську книжку англійською мовою “Traditional Ukrainian Cookery”. Справі куховарства приділяла увагу й О. Кисілевська, яка публікувала свої статті в календарях «Український Голос» і «Жіноча Доля».

У часописі «Український Голос» на сторінці «Довкола домашнього огнища» друкували дописи читачок з усієї Канади. Зважаючи на їхні прохання, редактори жіночої сторінки в календарі «Український Голос» публікували статті, зокрема присвячені охороні здоров'я, які замовляли у фахівців, або передруковували з англomовних видань у перекладі українською мовою.

Провід СУК прагнув підвищити рівень господарських знань, необхідних для життя у діаспорі, тому на з'їзді 1931 року було вирішено започаткувати господарські курси для жінок. Такий трижневий курс був організований у березні 1932 р. при Інституті ім. П. Могили, в ньому взяли участь членкині товариства [12, с. 57].

Крім просвітництва та мистецьких акцій, СУК матеріально допомагав визвольній українській справі, збираючи пожертви політичним в'язням, інвалідам української армії, на «Рідну Школу», Карпатську Україну, Промислову Бурсу у Львові, дар для О. Кобилянської та для редакцій «Нова Хата» і «Жіноча Доля». Усе це відображено у звітах та публікаціях календаря «Український Голос» [4; 8].

Союз українок Канади підтримував зв'язки з подібними міжнародними й українськими організаціями. У 1929 і 1933 роках СУК матеріально допоміг українському жіноцтву Галичини відправити делегацію на збори Інтернаціональної Жіночої Ради. У 1930 році СУК висловив протест цій організації через небажання долучити Українську Жіночу Раду до свого складу з огляду на відсутність власної держави. У 1938 році СУК протестував проти бажання польського уряду закрити Союз українок Галичини [41]. У 1935 р. на десятому з'їзді СУК виступив з протестом перед Лігою Націй щодо того, що уряд Польщі заборонив українському жіноцтву на західних землях України брати участь у роботі Міжнародного Жіночого Конгресу в Константинополі [8, с. 15]. У 1932 і 1935 роках члени Союзу взяли участь у конгресі Союзу українок Америки. Делегатками на конгрес від СУК були Савеля Стечишин, Дарія Янда, Леоніда Слюзар, які ознайомилися з діяльністю Союзу, поділилися своїми здобутками та запропонували співпрацю. Про Союз українок Америки і співпрацю з СУК опубліковані матеріали у календарі на 1934 рік [29].

Щодо діяльності Союзу в об'єднанні жіночих ліберальних товариств у світі потрібно згадати, що у 1934 році у Станіславові відбувся Жіночий Конгрес на честь 50-літнього ювілею заснування першого жіночого товариства Галичини за участю Союзу українок Канади. На конгресі було прийнято рішення створити Всесвітній союз українок з метою пропагувати українське питання на міжнародному рівні, репрезентувати інтереси українського народу перед світовою громадськістю, захищати права жінок у світі. СУК долучився до цього як матеріальною допомогою, так і участю у ньому. Делегаткою на конгресі від Канади була Ганна Романчич, яка народилася і виросла в Канаді, а її батьки були з Галичини. Самотужки вивчила мову завдяки українським книжкам і розмовній мові в сім'ї — українській. Була однією з організаторок

СУК в 1926 році, першою його секретаркою. На цьому конгресі Ганна ознайомила учасників з діяльністю Союзу в Канаді. Вона здійснила подорожі Галичиною, Буковиною і Волиню, мала зустрічі з представниками українських інституцій, з відомими людьми в Галичині, зокрема з митрополитом Андреем Шептицьким, Йосипом Сліпим, Дмитром Левицьким (громадський діяч, журналіст, редактор). У поїзді її супроводжувала Олена Кисілевська. Про промови Ганни Романчич під час поїздки згадано у газеті «Діло» (10 серпня 1934 р.) як про цікаві і жваві. До Канади вона привезла багато вишивок, різних ручних мистецьких робіт, що презентували на виставках і музеях, які організував СУК. Про це згадано в часописі «Український Голос» і календарях «Український Голос» і «Жіночої Долі». Поїхати на Велику Україну дозволу їй не дали [9; 12, с. 73].

Про зв'язок між жіночими організаціями світу йдеться і в публікаціях у календарях «Жіноча Доля» «В 10-ліття Всеукраїнського Жіночого Зїзду» та О. Кисілевської «Чого від нас вимагає сучасна хвиля» [2; 11]. Більш тісні зв'язки з «Союзом Українок» С. Стечишин зав'язала у 1928 році, коли вона разом з чоловіком Юліаном їздила до Європи у службових справах. Під час подорожі вона спілкувалася з активістками жіночого руху, відвідала Коломию, зустрічалася з О. Кисілевською й О. Кобилянською [12, с. 70]. Як ми уже зазначали, саме тоді С. Стечишин ознайомила читачів календаря «Жіноча Доля» з жіночим рухом у Канаді і роботою СУК. О. Кисілевська в календарі «Український Голос» опублікувала рекламну статтю «Значіння преси», в якій звернула увагу на жіночу пресу в світі загалом і українську зокрема: «Ніколи наше народне мистецтво не було б так поширилося і не знайшло примінення... якби не часописи “Нова Хата” і “Жіноча Доля”» [10, с. 95]. Авторка зазначила, що часопис «Жіноча Доля» не був органом «Союзу Українок», проте відіграв важливу роль в організаційній праці, у вихованні національної свідомості в жінок, у заохочуванні до громадської роботи. А ще «він з'єднав в одно все наше жіноцтво в Галичині, на Буковині, Волині по часті й на Підкарпатті, а над усе перекинув міст ... навіть через море!» [10, с. 96]. Аналогічна стаття опублікована в альманасі «Жіночої Долі» [11].

СУК тісно співпрацював і з жіночою організацією в Чехословаччині. У 1930 році Союз запросив до співпраці їхню очільницю З. Мірну, яка опублікувала на сторінках часопису «Український Голос» та однойменного календаря кілька статей, присвячених жіночому рухові [19].

У жовтні 1937 року у Львові відбулися наради представниць українських громадських організацій Галичини, Волині, політичної еміграції зі Східної України, США і Канади. На цих зборах було створено Всесвітній союз українок, до якого приєдналися жіночі товариства Закарпаття, Буковини, Канади та Чехословаччини.

У 1939 році СУК було долучено до Канадської Національної Жіночої Ради (КНЖР) — впливової організації, яка репрезентувала канадських жінок у світі. Ця подія визначила роль українських жінок не лише як представниць діаспори, а й канадських громадянок. Вступ СУК до Канадської Національної Жіночої Ради був одним з основних досягнень, оскільки уможлилював контакт із жіночим англомовним світом [12, с. 76–77; 41; 47, с. 15–23].

Усі жіночі організації в Канаді створювали як окремі відділи українських партій та організацій, де головну роль відігравали чоловіки. Таке становище було вигідне для жіночих осередків, бо вони могли користуватися надбаннями чоловічих організацій, поки самі не стали матеріально незалежними. Пізніші їхні незалежні дії не завжди збігалися з політичною заангажованістю чоловіків, які вважали, що, перебуваючи в складі політичних партій, жіноцтво буде змушене втягуватися в політичну діяльність на шкоду розв'язанню суто жіночих проблем — освітня робота, виховання молоді, проведення акцій збирання добродійних коштів для нужденних у Канаді і на батьківщині, збагачення культурної сфери життя діаспори тощо. Цю проблему порушила С. Стечишин у статтях, опублікованих у календарі «Приятель народу на 1938 р.» [26; 27]. Зокрема, у статті «Не мішайся до політики» [26] вона зазначила, що жінки не цікавляться політикою, лиш би було добре родині, чоловікові, проте стверджувала, що «політика порядкує цілим життям у державі» [26, с. 113]. Авторка вважала, що «політична свідомість трудового народу зближить його до керування всім життям краю... Тому найвищий час, щоби жінки не лише не зупиняли своїх синів, чоловіків, чи батьків в бажанні

займатись політикою, але також самі цікавилися політикою. Нехай всі жінки беруть більшу участь у політичному житті, бо це має вплив на судьбу життя й здоров'я їх та близьких» [26, с. 114]. Такої самої позиції дотримувався автор статті «Освічене жіноцтво і будучність народу»: «Для освіченої жінки не чужа має бути політика і соціальне питання...» [23, с. 107].

Отже, боротьба із можливою асиміляцією української етнічної групи, з одного боку, та необхідність успішної соціально-економічної інтеграції в поліетнічне канадське суспільство, з іншого, а також потреба українського жіноцтва захистити свої права 1926 року спонукали українське жіноцтво Канади до об'єднання у СУК. Для здійснення своєї мети члени Союзу українок Канади інколи кооперувалися з іншими народними інституціями та організаціями в Канаді.

Започаткований як добровільне об'єднання для подолання неписьменності та взаємної допомоги в адаптації переселенок та їхніх родин згодом СУК розвинувся в повноцінну громадську організацію з широким полем діяльності. Це стало можливим завдяки чіткій організованій праці головного проводу Союзу українок Канади, зміні ставлення до жінки як рівної у правах з чоловіками. Одним із важливих завдань Союзу було виховання освіченої, національно свідомої матері і громадської діячки, берегині своєї релігії та народних звичаїв. Союз українок Канади, крім просвітництва та мистецьких акцій, організовував допомогу визвольній українській справі, збираючи пожертви для політичних в'язнів та інвалідів української армії, формуючи громадянську позицію та національну самосвідомість українок. Про це свідчать публікації у календарях і альманахах 20–30-х років ХХ ст.

Усю діяльність СУК здійснював на добровільній основі, без матеріального заохочення. Він був самодостатньою багаторівневою структурою, що досить успішно привчала українське жіноцтво до систематичної роботи в громаді та сім'ї.

1. Адамовська М. Початки в Канаді. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1937*. Вінніпег, Ман., [1936]. С. 93–102.

2. В 10-ліття Всеукраїнського Жіночого З'їзду. *Жіноча Доля* : Практичний календар-порадник для українського жіноцтва [на] 1931 [рік]. Коломия, 1930. С. 152–155.
3. Василь Авраменко та його школа українського національного танку. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1928*. Вінніпег, Ман., [1928]. С. 241–245.
4. Відділ Союзу Українок в Канаді ім. М. Марковичевої в Канорі, Саск. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1929 [рік]*. Вінніпег, Ман., [1928]. С. 184.
5. Войценко О. Літопис українського життя в Канаді. Вінніпег : Накладом і друком Видавничої Спілки Тризуб, 1961. Т. 3 : Доба росту й диференціації 1925–1929. 307 с.
6. Войценко О. Літопис українського життя в Канаді. Вінніпег : Тризуб, 1969. Т. 4 : Доба росту й диференціації: роки 1930–1939. 475 с.
7. Дзира О. Діяльність українських громадських жіночих організацій у Канаді (1918–1939). *Українознавство*. 2016. № 2. С. 207–218.
8. Діяльність Союзу Українок Канади за рік 1934. Winnipeg, Man. : Видано заходом Централі Союзу Українок Канади, 1935. 153 с.
9. Землячка з Канади знайомиться з Рідним Краєм. *Український Голос*. 1934. Чис. 35, 37, 42.
10. Кисілевська О. Значіння преси. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С. 91–96.
11. Кисілевська О. Чого від нас вимагає сучасна хвиля: Мода чи потреба жіночого руху. *Наша книга: Альманах «Жіночої Долі», з додатком календаря на рік 1929*. Коломия, 1928. С. 81–94.
12. Когуська Н. Півстоліття на громадській ниві: нарис історії Союзу українок Канади. 1926–1976. Едмонтон ; Вінніпег : Видано заходами і коштом Союзу українок Канади, 1986. 1034 с.
13. [Крип'якевич І.]. Чий ми діти: Коротка історія України. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1931*. Вінніпег, Ман., [1930]. С. 35–55.
14. Кудрик В. Жінка і релігійність. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1931*. Вінніпег, Ман., [1930]. С. 109–111.
15. Кудрик В. Українська жінка і українська культура: Великодні культурні обов'язки. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1930*. Вінніпег, Ман., [1929]. С. 94–97.
16. Кумка М. Література для дітей і молоді. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1927*. Вінніпег, Ман., [1926]. С. 150–151.

17. Мадюк М. Наші діти. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С. 97–100.
18. Марунчак М. Г. Історія українців Канади : у 2 т. Вінніпег : Накладом Української вільної академії наук в Канаді, 1991. Т. 2. 512 с.
19. Мірна З. Визнання хатної жіночої праці. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С.104–109.
20. На службі рідного народу : ювілейний збірник Організації українок Канади ім. Ольги Басараб у 25-річчя від заснування (1930–1955) / за ред. Ірени Книш. Вінніпег : Видання Організації українок Канади ім. Ольги Басараб, 1955. 500 с.
21. Наш шлях. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1929 [рік]*. Вінніпег, Ман., [1928]. С.159–160.
22. Недоля української школи і українського учительства під Польщею. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1932*. Вінніпег, Ман., [1931]. С. 47–58.
23. Освічене жіноцтво і будучність народу. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1931*. Вінніпег, Ман., [1930]. С. 105–108.
24. С. Б. Лагідне поступовання у вихованню дітей. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1930*. Вінніпег, Ман., [1929]. С. 104–106.
25. С. С. [Стечишин С.]. З історії українських вишивок. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1930*. Вінніпег, Ман., [1929]. С. 98–101.
26. С. С. [Стечишин С.]. Не мішайся до політики. *Приятель народу: Календар для українських працюючих людей на звичайний рік 1938*. Львів, [1937]. С.113–114.
27. С. С. [Стечишин С.]. Основи українського жіночого руху. *Приятель народу: Календар для українських працюючих людей на звичайний рік 1938*. Львів, [1937]. С.109–111.
28. Слобожанка Н. Наші визначні жінки: I. Громадські й державні діячки та військовички; II. Письменниці; III. Письменниці-громадянки; IV. Визначні громадянки (публіцистки, організаторки); V. Артистки; VI. Музики, малярки; VII. Підприємці. *Ілюстрований календар-альманах «Жіночої Долі» на звичайний рік 1927*. Коломия, 1926. С. 48–70.
29. Союз Українок Америки. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С. 129–132.
30. Союз Українок Канади. *Наш світ: Альманах «Жіночої Долі» з додатком календаря на рік 1928*. Коломия, 1927. С. 192.

31. Стечишин М. Значіння історичної традиції. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на 1929 [рік]*. Вінніпег, Ман., [1928]. С. 98–101.
32. Стечишин М. Мати українська. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» [на рік] 1931*. Вінніпег, Ман., 1930. С. 117–120.
33. Стечишин С. Домашнє виховання. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» [на рік] 1926*. Вінніпег, Ман., 1926. С. 129–131.
34. Стечишин С. Жінка на сторожі рідної культури. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» [на рік] 1938*. Вінніпег, Ман., 1937. С. 97–107.
35. Стечишин С. Жіночий рух в Канаді : [нарис]. *Наша книга: Альманах «Жіночої Долі», з додатком календаря на рік 1929*. Коломия, 1928. С. 46–50.
36. Стечишин С. Наша ціль і завдання. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С. 85–90.
37. [Стечишин С.]. Плян роботи для відділів «Союзу Українок Канади». *Наша книга: Альманах «Жіночої Долі», з додатком календаря на рік 1929*. Коломия, 1928. С. 50–53.
38. Стечишин С. Релігійне виховання дітей. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1931*. Вінніпег, Ман., [1930]. С. 121.
39. Стечишин С. Урядження і прикраса дому: (З лекції Курсу Домашнього Господарства влаштованого Союзом Українок Канади в Саскатуні в березні 1932 р.). *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С. 115–122.
40. Тернопільський В. К [Кудрик Василь]. Кілька слів про красу українських пісень. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» [на рік] 1926*. Вінніпег, Ман., 1926, С. 86–90.
41. Ткачук М. Праця Союзу українок Канади (з нагоди п'ятнадцятьлітньої діяльності). *Календар «Українського Голосу» на звичайний рік 1942*. Вінніпег, 1942. С. 139–145.
42. Українська спартанка. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» на рік 1930*. Вінніпег, Ман., [1929]. С. 101–104.
43. Українські Жіночі Організації поза Спол. Державами: Союз Українок Канади. *Ювілейний альманах Української Жіночої Громади в Нью Йорку, 1921–1931*. Нью Йорк, 1931. С. 143–147.
44. Ціль виховання. *Ілюстрований Календар «Українського Голосу» [на рік] 1931*. Вінніпег, Ман., 1930. С. 111–115.
45. Шолота Х. Самоорганізація українських жінок Канади в період першої та другої хвиль еміграції (1892–1914, 1922–1939 рр.). *Схід*. 2017. № 2. С. 65–70.

46. Ювілейна книга з нагоди 30-літньої діяльності Жіночого товариства при кафедрі св. Івана в Едмонтоні: історія відділу Союзу українок Канади. 1926–1956 / зібрала і зредагувала Д. Е. Яндова. Едмонтон, Альберта, 1956. 216 с.
47. Ювілейна книжка Союзу українок Канади з нагоди 10-літнього існування. 1926–1936 / передм. Д. Яндової. Саскатун : Видано заходом централі Союзу українок Канади, 1937. 100 с.
48. Янда Д. Національне і релігійне виховання молодіжи. *Ілюстрований календар «Українського Голосу» на 1934 рік присвячений організаційній праці українського жіноцтва в Канаді*. Вінніпег, Ман., [1933]. С. 111–114.

References

1. Adamovska, M. (1936). Pochatky v Kanadi [Beginnings in Canada]. *Iliustrovanyi Kaliendar “Ukrainskoho Holosu” na rik 1937*. Vinnipeg, Man., pp. 93–102. [in Ukr.].
2. V 10-littia Vseukrainskoho Zhinochoho Zizdu [On the 10th anniversary of the All-Ukrainian Women’s Congress], (1930). *Zhinocha Dolia : Praktychnyi kaliendar-poradnyk dlia ukrainskoho zhinotstva* [na] 1931 [rik]. Kolomyia, pp. 152–155. [in Ukr.].
3. Vasyl Avramenko ta yoho shkola ukrainskoho natsionalnoho tanku [Vasyl Avramenko and his school of Ukrainian national dance] (1928). *Iliustrovanyi Kaliendar “Ukrainskoho Holosu” na rik 1928*. Vinnipeg, Man., pp. 241–245. [in Ukr.].
4. Viddil Soiuzu Ukrainok v Kanadi im. M. Markovychevoi v Kanori, Sask. [Branch of the Union of Ukrainian Women in Canada named after M. Markovicheva in Canor, Sask.], (1928). *Iliustrovanyi kaliendar “Ukrainskoho Holosu” na 1929 [rik]*. Vinnipeg, Man., p. 184. [in Ukr.].
5. Voitsenko, O. (1961). *Litopys ukrainskoho zhyttia v Kanadi* [Chronicle of Ukrainian life in Canada]. Vinnipeg : Nakladom i drukrom Vydavnychoi Spilky Tryzub, 3: Doba rostu y dyferentsiiatsii 1925–1929, 307 p. [in Ukr.].
6. Voitsenko, O. (1969). *Litopys ukrainskoho zhyttia v Kanadi* [Chronicle of Ukrainian life in Canada]. Vinnipeg : Tryzub, 4: Doba rostu y dyferentsiiatsii: roky 1930–1939, 475 p. [in Ukr.].
7. Dzyra, O. (2016). Diialnist ukrainskykh hromadskykh zhinochykh orhanyzatsii u Kanadi (1918–1939) [Activity of Ukrainian Public Women’s Organizations in Canada (1918–1939)]. *Ukrainoznavstvo*, 2, pp. 207–218. [in Ukr.].
8. *Diialnist Soiuzu Ukrainok Kanady za rik 1934* [Activities of the Union of Ukrainian Women of Canada in 1934], (1935). Winnipeg, Man.: Vydanoho zakhodom Tsentrali Soiuzu Ukrainok Kanady, 153 p. [in Ukr.].

9. Zemliachka z Kanady znaiomytsia z Ridnym Kraiem [A fellow countryman from Canada gets acquainted with his native land], (1934). *Ukrainskyi Holos*, 35, 37, 42. [in Ukr.].
10. Kysilevska, O. (1933). Znachinnia presy [The value of the press]. *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhinotstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 91–96. [in Ukr.].
11. Kysilevska, O. (1928). Choho vid nas vymahaie suchasna khvyliia: Moda chy potreba zhinochoho rukhu [What the modern wave demands of us: Fashion or the need for a women's movement]. *Nasha knyha: Almanakh «Zhinochoi Doli», z dodatkom kaliendaria na rik 1929*, Kolomyia, pp. 81–94. [in Ukr.].
12. Kohuska, N. (1986). *Pivstolittia na hromadskii nyvi: narys istorii Soiuzu ukrainok Kanady. 1926–1976* [A half-century of service to the community: an outline history of the Ukrainian Women's Association of Canada. 1926–1976]. Edmonton ; Vinnipeg : Vydano zakhodamy i koshtom Soiuzu ukrainok Kanady, 1034 p. [in Ukr.].
13. Krypiakevych, I. (1930). Chyi my dity: Korotka istoriia Ukrainy [Whose children are we: A brief history of Ukraine]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1931*. Vinnipeg, Man., pp. 35–55. [in Ukr.].
14. Kudryk, V. (1930). Zhinka i religiinist [Woman and religiosity]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1931*. Vinnipeg, Man., pp. 109–111. [in Ukr.].
15. Kudryk, V. (1929). Ukrainska zhinka i ukrainska kultura: Velykodni kulturni oboviazky [Ukrainian Women and Ukrainian Culture: Easter Cultural Responsibilities]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1930*. Vinnipeg, Man., pp. 94–97. [in Ukr.].
16. Kumka, M. (1926). Literatura dlia ditei i molodi [Literature for children and youth]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1927*. Vinnipeg, Man., pp. 150–151. [in Ukr.].
17. Madiuk, M. (1933). Nashi dity [Our children]. *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhinotstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 97–100. [in Ukr.].
18. Marunchak, M. G. (1991). *Istoriia ukraintsiv Kanady : u 2 t.* [History of Ukrainians in Canada]. Vinnipeg : Nakladom Ukrainskoi vilnoi akademii nauk v Kanadi, 2, 512 p. [in Ukr.].
19. Mirna, Z. (1933). Vyznannia khatnoi zhinochoi pratsi [Recognition of domestic women's work]. *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhinotstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 104–109. [in Ukr.].

20. Knysh, I. (ed.) (1955). *Na sluzhbi ridnogo narodu: yuvileinyi zbirnyk Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab u 25-richchia vid zasnuvannia (1930–1955)* [Serving the Compatriots: Jubilee Book of the Ukrainian Women's Organization of Canada Named after Olha Basarab for the 25th Anniversary of her Foundation (1930–1955)]. Vinnipeg : Vydannia Orhanizatsii ukrainok Kanady im. Olhy Basarab, 500 p. [in Ukr.].
21. Nash shliakh [Our way], (1928). *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1929 [rik]*. Vinnipeg, Man., pp. 159–160. [in Ukr.].
22. Nedolia ukrainskoi shkoly i ukrainskoho uchytelstva pid Polsheciu [The misfortune of the Ukrainian school and Ukrainian teachers near Poland], (1931). *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1932*. Vinnipeg, Man., pp.47–58. [in Ukr.].
23. Osvichene zhinotstvo i buduchnist narodu [Educated women and the future of the people], (1930). *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1931*. Vinnipeg, Man., pp. 105–108. [in Ukr.].
24. S. B. (1929). Lahidne postupovannia u vykhovanniui ditei [Gentle behavior in raising children]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1930*. Vinnipeg, Man., pp. 104–106. [in Ukr.].
25. S. S. [Stechyshyn S.]. (1929). Z istorii ukrainskykh vyshyvok [From the history of Ukrainian embroidery]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1930*. Vinnipeg, Man., pp. 98–101. [in Ukr.].
26. S. S. [Stechyshyn S.]. (1937). Ne mishaisia do polityky [Do not interfere in politics]. *Pryiatel narodu: Kaliendar dlia ukrainskykh pratsiuiuchykh liudei na zvychainyi rik 1938*. Lviv, pp. 113–114. [in Ukr.].
27. S. S. [Stechyshyn S.]. (1937). Osnovy ukrainskoho zhinochoho rukhu [Fundamentals of the Ukrainian women's movement]. *Pryiatel narodu: Kaliendar dlia ukrainskykh pratsiuiuchykh liudei na zvychainyi rik 1938*. Lviv, pp. 109–111. [in Ukr.].
28. Slobozhanka, N. (1926). Nashi vyznachni zhinky: I. Hromadski y derzhavni diiachky ta viiskovycky; II. Pysmennytsi; III. Pysmennytsi-hromadianky; IV. Vyznachni hromadianky (publitsystky, orhanizatorcky); V. Artystky; VI. Muzyky, maliarky; VII. Pidprijemetsi [Our prominent women: I. Public and state figures and soldiers; II. Writers; III. Citizen writers; IV. Prominent citizens (publicists, organizers); V. Artists; VI. Musicians, painters; VII. Entrepreneurs]. *Iliustrovanyi kaliendar-almanakh "Zhinochoi Doli" na zvychainyi rik 1927*. Kolomyia, pp. 48–70. [in Ukr.].
29. Soiuз Ukrainok Ameryky [Union of Ukrainian Women of America], (1933). *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhinotstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 129–132. [in Ukr.].

30. Soiuz Ukrainok Kanady [Ukrainian Women's Association of Canada], (1927). *Nash svit: Almanakh "Zhinochoi Doli" z dodatkom kaliendaria na rik 1928*. Kolomyia, p. 192. [in Ukr.].
31. Stechyshyn, M. (1928). Znachinnia istorychnoi tradytsii. [The value of historical tradition]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1929 [rik]*. Vinnipeg, Man., pp. 97–108. [in Ukr.].
32. Stechyshyn, M. (1930). Maty ukrainska [Mother is Ukrainian]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" [na rik] 1931*. Vinnipeg, Man., pp. 117–120. [in Ukr.].
33. Stechyshyn, S. (1926). Domashne vykhovannia [Home education]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" [na rik] 1926*. Vinnipeg, Man., pp. 129–131. [in Ukr.].
34. Stechyshyn, S. (1937). Zhinka na storozhi ridnoi kultury [Woman on guard of native culture]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" [na rik] 1938*. Vinnipeg, Man., 1937, pp. 97–106. [in Ukr.].
35. Stechyshyn, S. (1928). Zhinochyi rukh v Kanadi [Women's movement in Canada]: [Narys]. *Nasha knyha: Almanakh "Zhinochoi Doli", z dodatkom kaliendaria na rik 1929*. Kolomyia, pp. 46–50. [in Ukr.].
36. Stechyshyn, S. (1933). Nasha tsil i zavdannia [Our goal and task]. *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhinotstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 85–90. [in Ukr.].
37. [Stechyshyn, S.]. (1928). Plian roboty dlia viddiliv "Soiuza Ukrainok Kanady" [Work plan for the Ukrainian Women's Union of Canada]. *Nasha knyha: Almanakh «Zhinochoi Doli», z dodatkom kaliendaria na rik 1929*. Kolomyia, pp. 50–53. [in Ukr.].
38. Stechyshyn, S. (1930). Religiine vykhovannia ditei [Religious upbringing of children]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1931*. Vinnipeg, Man., p. 121. [in Ukr.].
39. Stechyshyn, S. (1933). Uriadzhennia i prykrasa domu: (Z liektsii Kursu Domashnoho Hospodarstva vlashtovanoho Soiuzom Ukrainok Kanady v Saskatuni v berezni 1932 r.). [Home decoration and decoration: (From a lecture on the Household Course organized by the Union of Ukrainian Women of Canada in Saskatoon in March 1932)]. *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhinotstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 115–122. [in Ukr.].
40. Ternopil'skyi, V. K [Kudryk, Vasy]. (1926). Kilka sliv pro krasu ukrainskykh pisen [A few words about the beauty of Ukrainian songs]. *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" [na rik] 1926*. Vinnipeg, Man., pp. 86–90. [in Ukr.].

41. Tkachuk, M. (1942). Pratsia Soiuzu ukrainok Kanady (z nahody piatnadtsiatlinoi diialnosti) [Work of the Union of Ukrainian Women of Canada (on the occasion of fifteen years of activity)]. *Kalendar "Ukrainskoho Holosu" na zvychainyi rik 1942*. Vinnipeg, Man., pp. 139–145. [in Ukr.].
42. Ukrainska spartanka [Ukrainian Spartan], (1929). *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na rik 1930*. Vinnipeg, Man., pp. 101–104. [in Ukr.].
43. Ukrainski Zhinochi Orhanizatsii poza Spol. Derzhavamy: Soiuz Ukrainok Kanady [Ukrainian Women's Organizations Outside the Community. States: Union of Ukrainian Women of Canada], (1931). *Yuvileinyi almanakh Ukrainskoi Zhinochoi Hromady v Niu Yorku, 1921–1931*. Niu York, pp. 143–147. [in Ukr.].
44. Tsil vykhovannia [Purpose of education], (1930). *Iliustrovanyi Kaliendar "Ukrainskoho Holosu" [na rik] 1931*. Vinnipeg, Man., pp. 111–115. [in Ukr.].
45. Sholota, Kh. (2017). Samoorhanizatsiia ukrainskykh zhinok Kanady v period pershoi ta druhoi khvyl emihratsii (1892–1914, 1922–1939 rr.) [Self-organization of ukrainian women in Canada during the first and second waves of immigration (1892–1914, 1922–1939 rr.)]. *Skhid*, 2, pp. 65–70. [in Ukr.].
46. Yandova, D. E. (ed.) (1956). *Yuvileina knyha z nahody 30-litnoi diialnosti Zhinochoho tovarystva pry katedri sv. Ivana v Edmontoni: istoriia viddilu Soiuzu ukrainok Kanady. 1926–1956* [Jubilee book of the Ukrainian Ladies' aid aid of. St. John's Ukrainian Orthodox Cathedral Edmonton, Alberta in commemoration of the thirtieth anniversary of its activities 1926–1956]. Edmonton, Alberta, 216 p. [in Ukr.].
47. Yandova, D. (comp.), (1937). *Yuvileina knyzhka Soiuzu ukrainok Kanady z nahody 10-litnoho isnuvannia. 1926–1936* [Anniversary book of the Union of Ukrainian Women of Canada on the occasion of 10 years of existence. 1926–1936]. Saskatun: Vydano zakhodom tsentrali Soiuzu ukrainok Kanady, 100 p. [in Ukr.].
48. Yanda, D. (1933). Natsionalne i religiine vykhovannia molodizhy [National and religious education of youth]. *Iliustrovanyi kaliendar "Ukrainskoho Holosu" na 1934 rik prysviachenyi organizatsiinii pratsi ukrainskoho zhi-notstva v Kanadi*. Vinnipeg, Man., pp. 111–114. [in Ukr.].

Liubov Kuzhel, Scientific Researcher of the Scientific Bibliography Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Activities of the Ukrainian Women's Association of Canada in the 1920s and 1930s through the prism of publications of the calendars and almanacs of that time

Fighting the threat of possible assimilation of the Ukrainian ethnic group combined with the necessity for successful socio-economic integration into the multiethnic Canadian society, on the one hand, and the need for Ukrainian women to protect their rights on the other hand, prompted Ukrainian Canadian women to establish the UCC (– UCC – Ukrainian Canadian Congress) (Ukrainian Women's Association of Canada) in 1926. Founded as a voluntary association to overcome illiteracy and to provide mutual assistance in the adaptation of emigrant women and their families, the UCC has over time developed into a full-fledged public organization with a wide range of activity. This became possible due to the well-organized work of the leadership of the Ukrainian Women's Association of Canada and the change of attitude towards gender equality. One of the important tasks of the Association was the fostering of an educated nationally conscious mother and public person, educator of the younger generation, guardian of her religion and traditional customs. In addition to education and art events, the Ukrainian Women's Association of Canada also organized assistance to the Ukrainian liberation movement by collecting donations to help political prisoners and injured soldiers of the Ukrainian army and shaping the public position and national consciousness of Ukrainian women. Publications in calendars and almanacs of the 1920's–1930's clearly testify to the great work done by the Ukrainian Women's Association of Canada. It was a self-sufficient multi-level organization that effectively encouraged Ukrainian women to work systematically in the community and their family.

Keywords: Ukrainian diaspora of Canada, women's movement, Ukrainian Women's Association of Canada, liberals, calendars, "Ukrainian Voice".